

Reviews and Annotations
Рецензии и анотации

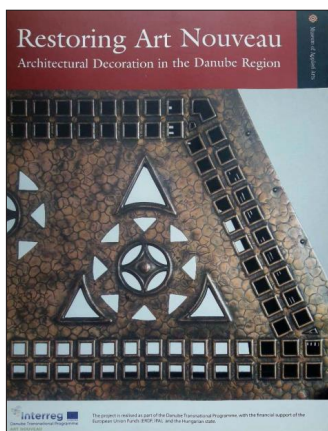
НАЙ-ДОБРИ ПРАКТИКИ В ГРАДОУСТРОЙСТВОТО И В РЕСТАВРАЦИЯТА НА АРХИТЕКТУРНА УКРАСА – ДВЕ НОВИ КНИГИ ЗА СЕЦЕСИОНОВИТЕ СГРАДИ В ДУНАВСКИЯ РЕГИОН

Екатерина Дикова

*Институт за балканистика с център по тракология
„Проф. Александър Фол“ – БАН*

Една от основните цели на проект ART NOUVEAU¹ (DTP 1-1-467-2.2, 2017–2019) е да подобри осведомеността за сецесионовата архитектура в Дунавския регион сред местни жители, туристи, професионалисти и политици и да осигури устойчива подкрепа – социална, професионална и политическа. Двете изследвания, представени по-долу, ни запознават с най-актуалните и нужни експертни данни и мнения, идентифицират общи черти и споделят най-добри практики както по отношение на реставрирането на архитектурна декорация, така и по отношение на контекстуализирането на сецесионовите сгради в тяхната подходяща градска среда.

Restoring Art Nouveau: Architectural Decoration in the Danube Region.
Ed. Gábor György Papp. Budapest: Museum of Applied Arts, 2019. 116 pp.
ISBN 9786155217364

Това е всъщност сборник с доклади от международна конференция, посветена на архитектурната реставрация, (6 – 7 ноември 2017 г., Будапеща). Девет специалисти от шест от осемте страни, участващи в проект ART NOUVEAU, както и един външен експерт от Великобритания, представят непосредствения си опит във възобновяването на архитектурни шедьоври в сецесионов стил. Така те окуражават бъдещи адепти на реновирането – не само като представят изключително сложни, но и заслужаващи си реставрационни проекти, за чието изпълнение са били нужни понякога десетилетия, но и като набелязват решени-

ята и препоръките, свързани с всички необходими дейности в този процес. В предговора от редактора се представят международното начинание ART NOUVEAU, конференцията и самият том, чиято основна цел е да предостави на читателите си подробно описание на конкретни проблеми и да „обогати с важна информация познанията за сецесионовата архитектура в Дунавския регион“ (с. 7).

Статиите тук са подредени тематично и следват двете основни стилистични подтенденции в района: Лехнеровия ар нуво стил, характеризиращ се с богата флорална орнаментация и фолклорни мотиви, от една страна, и от друга – Вагнеровия сецесион, за който определяща е геометричността. Така първите четири разработки са посветени на реставрирането на сгради, проектирани от Йодьон Лехнер и неговите последователи в днешни Унгария, Сърбия и Румъния: Ласло Чифрак представя Музея за приложни изкуства в Будапеща и по-точно – реновирането на плочките, произведени навремето от прочутата фабрика „Жолнаи“, с които е декорирано фойето; Алекса Гиганович ни запознава с процеса по възобновяването на синагогата в Суботица, а Габор Дьомьотър – на двореца „Райхл“ в същия град. Статията на Рамона Новиков е преходна между двете набелязани подтенденции, тъй като запознава читателите с връщането към живот на двореца „Черен Орел“, емблематичен за Орадя, но и на тамошния дворец „Московиц“, който е пример за сецесионовия геометричен стил, занимаващ следващите статии (от Австрия, Словения, Хърватска и Румъния). Астрид Хубер класифицира архитектурните повърхности и измазаните фасади в Австрия в началото на XX в. според използваните за тях материали. Тя представя дейностите на Австрийската федерална служба за паметниците (*Bundesdenkmalamt*). Давид Мишич и Нина Нахтигал дават сведения за дом „Баронеса“ в Марибор като добър пример за рехабилитация на сграда, която не е запазила първоначалната си функция и чийто външен облик се подчертава нощем със специално направено за целта осветление. Ева Радолович пише за възобновяването на две градски жилищни сгради в Загреб и за трудностите в повторното производство на съответната архитектурна декорация. Йозефина Постъвару разкрива реставрационните дейности по лутеранското училище в Синшор и къща „Софиан“ в Ботошани – две сгради, които са върнати към живот с това, че получават нови функции и след възстановяване на дървената им архитектура. Последната статия, на Питър Троулс, е посветена на реставрирането на Художественото училище в Глазгоу, проектирано от Чарлс Рени Макинтош.

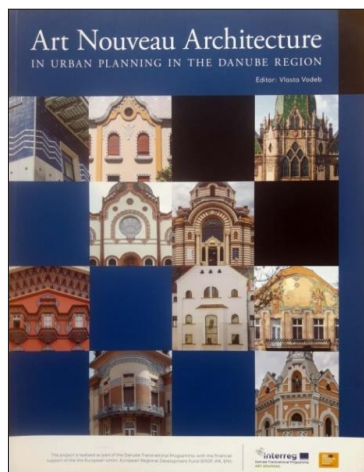
Причините подобно изследване да се включи в сборник от конференция, свързана с Дунавския регион е, че Художественото училище в Глазгоу е побратимено с Музея за приложни изкуства в Будапеща и че то дава пример за най-добри практики по отношение на възстановяване на пространства, напълно унищожени от пожар, за които е имало сведения само във външни източници и за които е било нужно възстановяване на

определени дървени, стъклени и метални предмети, както и дигитална реконструкция.

Книгата би била още по-полезна за читателите си, ако имаше резюмета към статиите и кратки данни за авторите им. Всяко от изследванията е илюстрирано с многобройни качествени цветни фотографии, представящи процеса на работа и състоянието на сградите преди и след реновирането им.

Макар и твърде специализирана в съдържанието си, представената книга би заинтересувала по-широк кръг читатели – както специалисти, които биха искали да повишат експертните си знания за архитектурата в стил ар нуво или да обогатят реставрационния си опит по отношение на архитектурните декорации. Всъщност сборникът би бил интересен за всеки, който се вълнува от уникалния сецесионов стил. Освен това, резултатите от паралелните казуси, които са представени тук, биха могли да бъдат използвани като примери в подобни професионални проекти, а успешните реновации отварят врата за сътрудничество в бъдещи реставрационни дейности.

Art Nouveau Architecture in Urban Planning in the Danube Region.
Ed. Vlasta Vodeb. Ljubljana: Urban Planning Institute of the Republic of Slovenia, 2019. 258 pp. ISBN 9789616390514

Сърцевината на тази книга са националните казуси на всички неасоциирани участници в проект ART NOUVEAU. Основната им цел е да споделят практики и използване на градски пространства с висока честота на сецесионовы постройки на различни места в Дунавския регион. Както се подчертава в Предговора (с. 8 – 11), „специално внимание се отделя на законите за консервация и градоустройствено планиране, политиките и насоките за опазването на сецесионовата архитектура, с разбирането за това, че съживяването и градското развитие са реалистични само при наличие на подкрепящи ги правни инструменти“ (с. 10).

Книгата следва ясна структура и логика. В началото ѝ са представени подходите и методите, използвани в съответните четири изследователски области (с. 11 – 15), а след това се прави обзор на международните конвенции и документи за опазване на архитектурно наследство (с. 15 – 21). Четвъртата част (с. 21 – 46) накратко осветлява произхода и сегашното състояние на архитектурното наследство в стил ар нуво в региона, както и правната рамка за

неговото опазване и пространствено планиране. Тук се набелязват и общите проблеми и решения. Авторите на този основен раздел са: Мирослава Бабиц, Алекса Циганович, Анушка Дераня Црнокич, Владимир Джамич, Анка Филип, Сузана Галамб, Атила Дьор, Фридрих Хауер, Астрид Хубер, Адриана Липовяну, Ирис Медер, Йелка Пиркович, Ендре Ваньолос, Власта Водеб и Франц Закрайшек.

Петата част на тома (с. 46 – 235) съдържа 10 казуса, представени от 20 автори. Обсъждат се специфични национални прояви на архитектурата в стил ар нуво в градоустройствен аспект: Фридрих Хауер изследва мащабната градска инфраструктура; Весела Попова, Миглена-Попова Василева и Симеон Даскалов разкриват сецесионовия пласт в центъра на София; Марко Иванокович Гргур и Анушка Дераня Црнокич се занимават с Европейското авеню в Осиек, Атила Дьор и Сузана Галамб се фокусират върху имението „Векерле“ в Будапеща; Адриана Липовяну, Антонина Буруяна, Кармен Чофлан, Летиция Моцоч проучват ар нуво наследството в Орадя; Ендре Ваньолос изучава сецесионовите сгради в Трансилвания; Габор Доьомьотьор се заема с проблемите, свързани с живописния спа курорт Палич; Александер Остан, Яна Козамерник и Саша Маленшек анализират градското наследство в стил ар нуво в Любляна; Франц Закрайшек представя иновативния подход НВА и НВІМ; а Давид Мишич и Нина Нахтигал имат за предмет бившето девическо училище в Марибор.

Оказва се, че основната обща черта във всички тези изследвания е фактът, че архитектурното наследство в стил ар нуво е разположено в сегашния съвременен градски контекст и че то невинно се е ползвало с респект, а нерядко е било пренебрегвано, дори унищожавано. Така че най-значителният принос на националните казуси е предложението им за съживяване и повторна интеграция на сецесионовото архитектурно наследство в съответната градска среда, без допълнително увреждане. Различните държави в региона се сблъскват с общи трудности и имат еднаква визия за развитие. Всички казуси са структурирани по подобен начин и са илюстрирани с многобройни качествени фотографии (вкл. въздушни), ВІМ обекти, градоустройствени планове и други карти и са снабдени с библиография.

Шестата част на книгата представя обучението по архитектура в стил ар нуво в градоустройствен контекст, което беше предназначено за специалисти и се проведе през ноември 2018 г. в Осиек. В тази част са изредени лекциите, изнесени по време на обучението, и са публикувани скици, направени от участниците, които дават своите предложения за опазване и развитие на Европейското авеню в Осиек. Отделна библиография е предоставена в края на книгата (с. 245 – 251), а списък на съкращенията – в началото (с. 6). Тук се публикува и Въпросникът за сецесионовата архи-

тектурата в градоустройственото планиране в региона – като приложение на с. 251 – 257 – и в този формат той може да бъде използван за бъдещи анкети.

БЕЛЕЖКИ

1. ART NOUVEAU е официалният акроним на международния проект, озаглавен *Sustainable Protection and Promotion of the Art Nouveau Heritage in the Danube Region* („Устойчиво опазване и популяризиране на културното наследство в стил ар нуво в Дунавския регион“), започнал в началото на 2017 и завършил в средата на 2019 г. Той е в рамките на *Interreg Danube Transnational Programme* („Интеррег: Дунавска транснационална програма“) с финансовата подкрепа както на Европейския съюз посредством фондовете ERDF и IPA, така и от национално съфинансиране от държавите, включени в Проекта. Повече информация за него е достъпна на официалния му уебсайт: <http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/art-nouveau>.

BEST PRACTICES IN URBAN PLANNING AND RESTORATION OF ARCHITECTURAL DECORATION – TWO NEW BOOKS ON ART NOUVEAU BUILDINGS IN THE DANUBE REGION

✉ **Dr. Ekaterina Dikova**

Institute of Balkan Studies and Centre of Thracology
Bulgarian Academy of Sciences
Sofia, Bulgaria
E-mail: e.dikova@balkanstudies.bg